

aliada dels revolucionaris. Aquesta aliança va provocar guerres amb Portugal i Anglaterra. L'any 1808 entraren les tropes franceses pel tractat de Fontainebleau. El dia dos de maig es va produir a Madrid una revolta en contra dels francesos i va esclatar el conflicte. No obstant, José Bonaparte, germà de Napoleón, va ser proclamat rei d'Espanya i les seues tropes van controlar tot el territori. Les guerrilles van ser la forma de resistència. Aquest grups d'oposició es mesclaven i confonien amb grups de lladres i saltejadors. Bandes com la del Frare, ací a les nostres terres, o Los Siete Niños de Écija que operaven en Andalusia, foren famoses en tota la península. Al final els francesos foren vençuts i els bandolers de l'època immortalitzats en una sèrie de televisió que tots recordarem: "Curro Jiménez", on la imatge dels bandolers eixia bastant ben parada.

A la mort del rei Fernando VII es van crear dos bàndols; els isabelins o liberals, partidaris de la filla del rei, i els carlistes o tradicionals, partidaris del seu germà. Els dos grups van protagonitzar tres guerres des de 1833 fins a 1876, amb períodes de pau pel mig. Els carlistes es feren forts al nord, al País Basc i Navarra i també per tot el Maestrat i els Ports. La lluita va ser cruel moltes voltes, i com sempre, la població civil la més castigada. Ramon Cabrera va ser el líder més carismàtic d'aquesta zona. Odiat per uns, admirat per altres, la seua figura no va passar desapercebuda per a ningú.

Segle XX. Espanya va començar el segle XX commocionada per les pèr-

dues de les seues colònies en Amèrica. L'agricultura era la base de l'economia, però la indústria estava començant a agafar força i amb ella, van sorgir també, la classe obrera i els moviments sindicalistes. En 1931 i després d'unes eleccions, el rei Alfons XIII va abandonar el país i va ocupar el poder un govern republicà. Un jove aristòcrata, José Antonio Primo de Rivera va crear la "Falange Española". En el discurs del acte fundacional va dir entre altres coses: "La Falange es un movimiento, no un partido; más bien un antipartido. No es de derechas ni de izquierdas. La Patria es una unidad total". En el mes de març de l'any 36 un jutge ordena la detenció de José Antonio i de la cúpula dirigent de Falange. El 20 de novembre de 1936 va ser afusellat a la presó d'Alacant. Anys més tard, la seua foto solia estar en les seues de alguns organismes oficials, com exemple a seguir, i el seu partit va quedar-se com l'única entitat política permesa.

Durant la guerra civil, les morts per execució dels dos bàndols són molt nombroses. Al mes d'agost del 36, a la plaça de bous de Badajoz son executats milers de presoners republicans. Al novembre del mateix any, també milers, aquesta vegada de franquistes, son executats a Paracuellos del Jarama. Les guerres no coneixen la paraula pietat, sols coneixen guanyar.

Al finalitzar la guerra civil, es refugiaven a les muntanyes alguns grups de combatent que no han volgut o no han pogut fugir quan era el punt. Formen uns focus de resistència al nou règim poc connectats entre ells i formats per individus d'índole molt diferent. Quan els soldats de Hitler es van retirar de França, alguns dels homes que formaven la resistència van entrar per la Vall d'Aran i van reforçar als maquis espanyols. Aquestes agrupacions de guerrillers van tindre la seua màxima expansió entre els anys 46 i 47. Van ser fortament perseguits per unitats militars i per la guàrdia civil. Eufemio Bolós va ser un d'aquest maquis. Havia nascut a Valbona (Terol) i el van matar a Benifallet (Tarragona). Les

seues accions en contra del règim va fer que fora perseguir i mort. 50 anys més tard, concretament el 30 de gener del 99, els mateixos fets van ser motiu per a rebre un homenatge. "Eufemio Bolós Silvestre (1925-1949) guerrillero muerto por la libertad y la República." Aquest text el van posar en una placa al cementeri de Benifallet el dia del seu homenatge.

** La línia entre el bé i el mal sols la veuen recta els qui es creuen en la possessió de la veritat, i aquesta no pertany a ningú, és lliure com l'aire, encara que a voltes puga estar contaminada. Al principi hem parlat de la guerra de Troia, d'Homer, dels seus escrits. L'Iliada és un poema de conquistadors i conquistats, de déus i d'humans, de realitat i de llegenda, on la lluita per la supremacia o per la supervivència és constant, com ho segueix sent encara ara, als nostres dies. Després de milers d'anys, desgraciadament, els homes segueixen trobant alguna idea, algun rei, algun déu —diví o humà— o alguna pàtria per a matar en el seu nom. Que siguin herois, bandolers o assassins sols depèn de si estan al bàndol dels guanyadors o dels perdedors. ¿La nostra condició humana no ens permet desfer-nos d'aquesta lluita constant? ¿Estem ací per alguna cosa més? Vull pensar que sí.

Herói: 1- Ésser semidiví, al qual són atribuïdes gestes prodigioses a favor del grup que el reconeix com a tal. 2- Persona que es distingeix pel seu alt coratge, per la seva fortitud en el sofriment.

Bandoler: 1- Persona que formava part d'un bàndol. 2- Bandit, lladre de camí ral.

Assassí: 1- Dit de la persona que mata amb premeditació i traïdoria.

